

13 sentyabr 2019-cu il tarixdə keçiriləcək “Kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizə-iqtisadi inkişafın mühüm amili kimi” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfransda

**Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyasının Prezidenti
cənab Məmməd Musayevin**

“Ölkədə aparılan islahatların sahibkarlığın inkişafına verdiyi töhvə və kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizədə rolu ” mövzusunda

ÇIXIŞI

**Hörmətli Konfrans iştirakçıları,
Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!**

Ulu Öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu iqtisadi inkişaf strategiyasının Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi ölkə iqtisadiyyatının potensialının daha da yüksəlməsinə şərait yaratmış, ölkəmizdə dayanıqlı və sabit iqtisadi sistem formalaşmışdır. Ölkədə sahibkarlığın inkişafı istiqamətində reallaşdırılan kompleks və sistemli tədbirlər, bu sahəyə dövlət dəstəyinin gücləndirilməsi özəl bölmənin inkişafını sürətləndirmiş, iri şəhərlərlə yanaşı, regionlarda da sahibkarlığın inkişafına əlverişli şərait yaratmışdır. Bütün bunların nəticəsində sahibkarlıq iqtisadiyyatın aparıcı qüvvəsinə çevrilmişdir.

Ölkədə görülən sistemli işlər iqtisadi potensialın artmasında, biznes mühitinin yaxşılaşmasında və əhalinin rifahının yüksəlməsində sahibkarlığın rolu böyükdür. Həyata keçirilən inkişaf konsepsiyasında ilk növbədə sahibkarların fəal iştirakına geniş meydan verilməsi, sahibkarlıq subyektlərinə dövlət tərəfindən güzəştli kreditlər şəklində verilən maddi dəstəyin ilbəl artırılması və çoxsaylı digər tədbirlər Prezident İlham Əliyevin bu sahəyə diqqətini təsdiqləyən faktların yalnız az bir hissəsidir.

Görülən bu tədbirlərlə yanaşı ölkədə sahibkarlığın inkişafı sahəsində şəffaflığın və sahibkarlar tərəfindən vəsaitlərin məqsədyönlü istifadəsinə nəzarətin təmin olunması məqsədilə kölgə iqtisadiyyatına (korrupsiyaya) qarşı aparılan mübarizə çox vacib məsələlərdən biridir.

Belə ki, bu gün rəsmi fəaliyyətlə yanaşı, uçotdan yayındırılan paralel iqtisadi dövriyyələr vardır ki, onun adı «kölgə iqtisadiyyatı»dır. «Kölgə iqtisadiyyatı» cəmiyyətin inkişafının bütün mərhələlərində mövcud olub və dünyada müşahidə olunan problemdir. Hər bir dövlət onun səviyyəsinin və həcmnin azaldılması ilə bağlı öz siyasətini həyata keçirməyə çalışır. Sahibkarın öz gəlirlərini leqallaşdırmasına, şəffaf işləməsinə bir çox amillər təsir edir. Bir

qayda olaraq, gizli sektor vergi yükünün yüksək olduğu, işgüzar sövdələşmələr və əməliyyatların rəsmi qeydiyyatı və büdcəyə vergi ödənilmədən həyata keçirildiyi sferalarda artır. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə hazırda Azərbaycanda kölgə iqtisadiyyatının həcmində ilbəil azalma müşahidə olunur.

Araşdırmalar göstərir ki, dünyada sahibkarların qeydiyyatdan keçmədən qeyri-leqal fəaliyyəti daha çox kiçik istehsal və xidmət sektorundadır. Qeyri-rəsmi məşğulluq da məhz bu iki sektorda daha çox yayılıb.

Dünya Bankının və Beynəlxalq Valyuta Fondunun araşdırmalarına görə, «kölgə iqtisadiyyatı»nın Ümumi Daxili Məhsulda həcmi Dünya üzrə orta göstəricisi 28 faizdir. MDB dövlətlərində bu göstərici 39 faiz, Avropa Birliyində 17 faiz, Şərqi Avropada 23 faiz, Türkiyədə 27 faiz, Rusiyada 33 faizdir. Hazırda bütün dünya ölkələri kölgə iqtisadiyyatının həcmində azaldılması istiqamətində tədbirləri gücləndirir.

Ölkə iqtisadiyyatının, xüsusilə də özəl sektorun inkişafında keyfiyyətə yeni mərhələ başlanıb. Bu mərhələdə sahibkarların fəaliyyətinə əsassız və qanunsuz müdaxilələrin, bürokratik yoxlamaların aradan qaldırılması, liberal biznes mühitinin formalaşdırılması xüsusi diqqət mərkəzindədir.

Azərbaycan hökuməti tərəfindən qanunsuz sahibkarlığın qarşısının alınması üçün biznes fəaliyyətinin, xüsusilə qeyri-rəsmi məşğulluğun, işçilərə verilən əməkhaqqının tam leqallaşdırılması, gəlirlərin düzgün bəyan edilməsi, ikili mühasibatın aradan qaldırılması, hesabatlılığın şəffaflaşdırılması istiqamətində bütün qanunvericilik və inzibatçılıq vasitələrindən istifadə olunur.

Belə ki, ictimai xidmətlərin elektron şəkildə həyata keçirilməsi, vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin rəqəmsallaşdırılması müasir dövrün tələbi olmaqla, əvvəllər ölkədə mövcud olan kölgə iqtisadiyyatının həcmində dəfələrlə aşağı salınmasına yardımçı olmuşdur. Azərbaycan modeli olan habelə əhaliyə tez, rahat və keyfiyyətli xidmətlər göstərilməsi məqsədilə yaradılmış “ASAN xidmət” mərkəzləri də məhz bu zərurətdən yaranmışdır. Qurumun ən önəmli hədəflərindən biri şəffaflığın təmin edilməsi və vətəndaşlarla dövlət qurumları arasında əlaqələrin asanlaşdırılmasıdır. “ASAN xidmət” mərkəzləri tərəfindən idarə olunan Elektron Hökumət Portalı dövlət orqanlarının elektron xidmətlərinin mərkəzləşdirilmiş qaydada təqdim olunmasına, istifadəçilərin onlardan istifadəsinə, dövlət orqanlarının portala qoşulmuş informasiya sistemlər və ehtiyatlarından (məlumat bazaları, məlumat-axtarma sistemləri, reyestrlər və digər informasiya resursları) müvafiq sənədlər barədə qanunla müəyyən edilmiş qaydada informasiya əldə edilməsinə xidmət edir.

Ölkə Prezidentinin Sərəncamı ilə Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi nazirliyinin tabeliyində DOST Agentliyinin yaradılması dövlətin sosial

siyasətinin həyata keçirilməsində yeni bir keyfiyyət mərhələsinin başlanğıcı olmaqla, sosial sahədə şəffaflığın təmin edilməsində dərin islahatlar aparıldığını təsdiq edir. “Agentliyi”nin fəaliyyətə başlaması və gələcəkdə bölgələrdə “DOST” mərkəzlərinin yaradılması və bu mərkəzlərdə “bir pencərə” vasitəsilə vətəndaşlara xidmətlərin göstərilməsi cəmiyyətin inam və etimadını qazanmışdır. Azərbaycanın məşğulluq və sosial təminat siyasəti dünyada mövcud olan ən yaxşı təcrübəni özündə ehtiva etmişdir. Belə ki, əhəlinin məşğulluğunun təmin olunmasında bir tərəfdən iş adamlarına yeni iş yerləri yaratmaq üçün əlverişli şərait yaradılmış, digər tərəfdən isə dövlət əmək bazarında özünə iş tapa bilməyən insanlara aktiv məşğulluq tədbirləri, işsizliyə görə müavinət, işsizlikdən icbari sığorta, işsizlərin səriştələrinin artırılması mexanizmləri vasitəsi ilə öz dəstəyini əsirgəmir.

Son illərdə vergi sistemində aparılan islahatlar, həyata keçirilən vergi siyasətinin əsas istiqamətləri, vergi qanunvericiliyində və inzibatçılığında edilmiş dəyişikliklər, dövlət-biznes münasibətləri, vergi orqanlarının sahibkarlarla qurduğu iş prinsipləri ilə bağlı görülmüş işlər ölkədə şəffaflığın təmin olunmasına xidmət edir. Rəqəmsallaşma vergi inzibatçılığının effektivliyini artırır. Bu proses, yeni vergiləri tətbiq etmədən və ya onları artırmadan böyük sayda vergiödəyicilərindən vergi toplamağa imkan verir. İnnovativ texnologiyalar insan, biznes və dövlət arasında olan ənənəvi əlaqə üsullarını dağıdaraq yeni biznes modellər yaradır. Məqsəd vergi öhdəliklərini yerinə yetirməkdə daha məsuliyyətli olmağa kömək etməkdir. Bu kompleks bir fəaliyyətdir, vergiödəyiciləri üçün komfortlu bir mühitin yaradılmasıdır. Bu siyasətin hədəfində hər şeydən öncə vergiödəyicisi və vətəndaş məmnunluğu durur.

2019-cu ildə Vergilər Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklərin əsas istiqamətlərindən biri vergidən yayınmanın və kölgə iqtisadiyyatının miqyasının azaldılmasıdır. Bu çərçivədə gəlir vergisi üzrə vergi yükünün əhəmiyyətli dərəcədə azaldılması, malların sənədsiz dövriyyəsinə, xərclərin rəsmləşdirilməməsinə görə maliyyə sanksiyalarının tətbiqi, bir çox sahədə vergi nəzarəti mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Sahibkarlar öz sosial məsuliyyətini anlamalı və bilməlidir ki, ölkəmizin inkişafı, onun iqtisadi qüdrəti, ordu, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və bir çox başqa sahələrin dayanıqlı olması onun ödədiyi vergilərdən asılıdır. Yayındırılan hər manat iqtisadiyyatımıza, ölkəmizin iqtisadi təməlinə vurulan zərbədir.

Lakin təəssüf ki, bu gün də bir sıra vergi ödəyicilərinin fəaliyyətinin və dövriyyələrinin təhlili ortaya tamamilə başqa mənzərə çıxarır. Müasir dövrdə ikili mühasibat, dövriyyələrin gizlədilməsi, gəlirlərin uçotdan yayındırılması hallarına hələ də təsadüf edirik.

Gömrük sahəsində həyata keçirilən dəyişikliklər də şəffaflığın təmin olunmasında əhəmiyyətli rol oynamışdır. 2019-cu ilin fevralın 1-dən qısa idxal bəyannamələrinin tətbiqinin həyata keçirilməsi və bu sənədin elektron idarəetmə sistemi vasitəsilə vergi orqanlarına ötürülməsi nəticəsində haqsız rəqabət aradan qaldırılmış, şəffaflığın təmin olunmasına münbit zəmin yaradılmışdır.

Bununla yanaşı, ölkənin bank və maliyyə sistemində islahatların aparılması nəticəsində nağdsız ödəmələrin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, vətəndaşların və xüsusilə sahibkarların nağdsız hesablaşmalar aparması istiqamətində marağını artırmaqla pul dövriyyələrinin şəffaflaşmasına və leqallaşmasına şərait yaradacaqdır.

Eyni zamanda 2019-cu ilin aprel ayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən imzalanmış “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” Fərman ilk nöbədə ölkədə həyata keçirilən iqtisadi, sosial islahatların, köklü transformasiya proseslərinin daha uğurlu nəticələr verməsi üçün hüquqi təminat yaradılması və ölkənin hüquq, ədalət mühakiməsi sistemində şəffaflığın təmin edilməsində mühüm əhəmiyyətə malik sənədir.

Prezident İlham Əliyevin dərin islahatlar ili kimi qiymətləndirdiyi 2018-ci ildə özəl sektorun inkişafı, sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsi istiqamətində sistemli tədbirlər, islahatlar davam etdirilib.

“Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılması haqqında” Qanunun tətbiqindən sonrakı 38 ay ərzində vergi yoxlamaları istisna olmaqla cəmi 640 yoxlama keçirilib. Müqayisə üçün qeyd edək ki, yoxlamaların dayandırıldığı 2015-ci ilin 1 noyabrından əvvəlki 38 ay ərzində sahibkarlıq subyektlərində 185 mindən çox yoxlama keçirilmişdir.

Ölkədə şəffaflığın və operativliyin təmin edilməsi məqsədilə lisenziya tələb olunan fəaliyyət növlərinin sayı azaldılmış, lisenziyalar müddətsiz müəyyən edilmiş, dövlət rüsumunun məbləği Bakıda 2 dəfə, regionlarda isə 4 dəfə azaldılmış, lisenziyaların İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən “ASAN xidmət” mərkəzlərində verilməsinə başlanılmışdır. Əvvəllər müxtəlif sahibkarlıq fəaliyyətlərinə dövlət məmurları tərəfindən bütünlükdə 330 icazə tələb olunurdusa, “Lisenziyalar və icazələr haqqında” Qanunun qüvvəyə minməsi ilə bütün icazələr vahid sənəddə göstərilir, onların sayı isə 86-ya endirilmişdir.

2018-ci ildə sahibkarlara 2048 lisenziya verilib ki, bunun da 1384-nü yeni, 664-nü isə müddətsiz lisenziyalarla əvəz etmə təşkil edir. Ümumilikdə isə, İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən “ASAN xidmət” mərkəzləri vasitəsilə 2 noyabr 2015-ci il tarixindən 1 yanvar 2019-cu il tarixinədək sahibkarlara 6766 lisenziya verilib. Ötən ilin mart ayında “Lisenziyalar və icazələr” portalı yaradılıb və portal vasitəsilə artıq 587 elektron lisenziya verilib.

Eyni zamanda Prezident İlham Əliyev tərəfindən ötən il dekabrın 25-də "Sahibkarlara mövcud və ya inşa ediləcək tikinti obyektlərinin elektrik enerjisi ilə təchizatı prosedurunun sadələşdirilməsi haqqında" Fərmana edilən dəyişikliklərdən sonra prosedurların sayı 2-yə, elektrik şəbəkəsinə qoşulma müddəti 20 günə endirilib. Hazırda, tələbatı 150 kilovata qədər olan fəaliyyət sahəsini elektrik şəbəkəsinə qoşdurmaq üçün sahibkarın "KOB evləri", "ASAN Kommunal" və "ASAN xidmət" mərkəzlərinə müraciət etməsi kifayətdir.

Məlum olduğu kimi, 2017-ci ilin dekabrında ölkə Prezidentinin müvafiq fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi yaradılmışdır. Agentliyin tabeliyində olan "KOB evləri" vasitəsilə publik hüquqi şəxslərin və səhmlərinin nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə olmaqla cəmi 35 quruma 100-dən artıq xidmətin göstərilməsi nəzərdə tutulur. Bununla yanaşı "KOB evləri"nin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri sahibkarlığın inkişafı qarşısındakı maneələrin müəyyənləşdirilməsi və bunların aradan qaldırılmasına yönəlmişdir ki, bu da Kiçik və Orta Biznes Agentliyinin kölgə iqtisadiyyatına qarşı aparılan işlərə yardımçı olmasını təsdiq edir.

Azərbaycan Sahibkarlar Konfederasiyası ölkə sahibkarlarını təmsil edən bir təşkilat olaraq Vergilər Nazirliyi, Gömrük Komitəsi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirliyi və digər aidiyyəti dövlət qurumları ilə birlikdə şəffaflığın təmin edilməsi sahəsində sahibkarlara münbit şəraitin yaradılması, maliyyə intizamının gücləndirilməsi, vergi uçotunun düzgün təşkili istiqamətində mütəmadi olaraq silsilə tədbirlər həyata keçirir.

Konfederasiya hazırda sahibkarlara göstərilən xidmətlərin əhatə dairəsini genişləndirir, kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizə məsələlərini əhatə edən mövzular üzrə treninqlər və seminarlar keçirir, sahibkarların hüquq və vəzifələrinin qorunması istiqamətində mütəmadi olaraq iş aparır.

Hesab edirik ki, sahibkarların marifləndirilməsi tədbirləri, Azərbaycan qanunlarının tələblərinə könüllü riayət mədəniyyətinin formalaşmasına şərait yaradacaq ki, bu da şəffaflığın təmin olunmasında mühüm addımlardan hesab olunur.

İqtisadi siyasətdə çevikliyin təmin edilməsi, struktur dəyişiklikləri ilə institusional islahatların paralel aparılması, konkret hədəflərə çatmaqda və digər nailiyyətlərin əldə olunmasında Azərbaycan sahibkarlarının xüsusi rolunun olması qeyd edilməlidir. Ölkədə ümumi daxili məhsul istehsalının cox hissəsinin özəl sektorun payına düşməsi onu göstərir ki, artıq sahibkarlar iqtisadi inkişaf üçün lokomotiv rolunu oynamaqdadır.

Görülən işlər istər qanunvericilik aktlarının təkmilləşdirilməsi, istər sahibkarlıq subyektlərinin problemlərinin öyrənilib əlaqədar təşkilatlar tərəfindən

onların həllinə nail olunması, istərsə də sahibkarların maarifləndirilməsi işinin daha da dərinləşdirilməsi ilə bağlıdır. Konfederasiya Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafında sahibkarlığın rolunun qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsində genişmiqyaslı işlər aparır.

Biz Sahibkarlar Konfederasiyası olaraq dövlətimizin yaratdığı bu imkanlardan istifadə edərək bilik və bacarığımızı xalqımızın rifah halının daha da yüksəlməsi üçün öhdəmizə düşən vəzifələri daha məsuliyyətlə yerinə yetirəcək, yaradılan əlverişli şəraitdən səmərəli şəkildə və düzgün istifadə edərək ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin artması məqsədilə bütün qüvvəmizi səfərbər edəcəyik.

Ümidvaram ki, bu günkü Konfrans milli inkişaf prioritetlərinə və zamanın çağırışlarına uyğun müzakirələri, gələcəyə yönəlmiş təklifləri ilə bütün ölkəmiz üçün səmərəli və əhəmiyyətli olacaqdır.

Diqqətinizə görə, təşəkkür edirəm.